

ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА И УЗРОЧНОСТ У СВЕТУ

Један од основних ставова којим се наша православна вера разликује од свих философских система као и од учења неких неправославних деноминација јесте појам узрочности.

Они који не припадају православној цркви олако називају нашу веру шизмом и нашу цркву — црквом мистика. Због тога нас неправославни богослови укоревају а атеисти исмевају. Пошто ми себе не сматрамо мистицима. Наши учени теолози се и не баве тим проблемом. Због тога ми себе не називамо мистицима, већ мудро ћутимо и очекујемо да они који нас тако називају тачно дефинишу појам „мистицизам“.

Шта за сада они кажу о нашем мистицизму? За неправославне богослове: то је некакав источни квијетизам, или просто пасивно „погружавање“ божанског созерцања. Савремени атеисти Совјетске Русије, Југославије и других земаља — називају религију мистицизмом, подразумевајући под тим — сујеверје. Ми не желимо да одговоримо ни једној ни другој страни, већ одричемо као неистините обе теорије нашег мистицизма.

Созерцање је, истина, саставни део нашег духовног живота, али не у виду квијетизма, и не у виду општег обавезног правила. Јер у нашем црквеном календару, међу великим светитељима, нису само ти који су практиковали созерцање, подвизавајући се у пустињи и у самоћи, него и многобројни ратници, добротвори, мисионари, свети писци, сликари и многи други који су свој живот посветили Христу.

Како да одговорим атеистима који називају нашу веру — сујеверјем? Најмање они имају право да називају нашу веру тако, јер они одричу постојање Бога душе и свих разумних духова. Тиме су они сами постали представници бесмисленог и фаталистичког сујеверја, какав је само некада постојао у историји човечанства.

Међутим, ако они који говоре о нашем мистицизму нису у стању да дају праву дефиницију тога појма, дужни смо ми да се удубимо и да га осветлимо са наше тачке гледишта.

Наш религиозни мистицизам нема у себи ничега магловитог, нејасног, мрачног или мистифицираног. То наше учење о узрочности је јасно и неизмисливо. Ако би то учење морали назвати некаквим „изумом“ — назвали би га пре персонализмом.

Свуда и свагде говори се о узроку. Ово или оно јавља се узроком овога или онога... Ако падне камен и притисне дете, људи кажу да је камен узрок тога случаја. Ако олуја обори кућу, каже се да је узрок томе била — олуја. Ако посејана њива донесе обилан род, објашњава се фактом мудро организованог рада и временским приликама, и тако даље... Другим речима: најближа претходна ствар, случај, факт или догађај — јављају се узроком најближе предстојеће ствари, случаја факта или догађаја.

То је само површни и близоруки дохват познања узрочности. Ми се не чудимо ако се та површност јави код непросвећених људи, нарочито код вечно заузетих становника великих градова, који немају могућност за узвишеније, мирно и дубоко расуђивање. Али нас чуди кад се тако схватање појави код филозофски настројених и учених људи, као што су материјалисти, натуралисти (природњаци) и чак деисти.

Због тога што ми њихову теорију узрочности сматрамо наивном и фаталистичком, они нас називају мистицима.

Ми сматрамо да су све те учене и неучене личности, које верују у детерминистички карактер природних и физичких узрока — фаталисти. И материјализам и натурализам уче о слепом фатализму, не допуштајући никаквог излаза у област сунчане светлости слободе.

Ми православни, као и сви хришћани уопште дужни смо да се супротставимо томе слепом фатализму и да чувамо наше учење о личности као узроку света и свега што је у њему.

Треба да је јасно, да православно учење, под изразом „лична узрочност“, подразумева персоналну каузалност. То значи, да сви узроци имају личносни карактер. Не само да је први узрок света био персоналан (како мисле деисти), него персонални узрок јавља се код свих ствари у свету. Кад кажемо „лични“ ми подразумевамо „интелигентни, свесни и интензивни“. Тачније, ми тврдимо, да нека врста „мудрости“ условљава све, или још јасније, — јавља се узроком свега. То означава израз „лични“ (личности).

Ја знам да ће на горе речено неки секташи, са потсмехом приметити: „То учење ви вероватно изводите из ваше богате православне традиције, која нас не интересује, а не из Св. писма које ми примамо као једини безгрешни извор сваке истине“. На то одговарам: не, уопште. То је учење толико очигледно из Св. Писма од прве до последње његове странице, да ја немам потребе да се позивам на нашу традицију.

Саслушајте молим вас!

На првој страници Библије лично је Бог обележен као први узрок, или боље рећи први кривац свега видљивог и невидљивог. Да је Бог творац лично то тврде и чувају догмати не само хришћанске вере већ и неких других религија. Ми хришћани, пак имамо преимућство да познамо унутрашњу суштину Бога, тј. Бога као Тројицу у Лицима и Јединицу у природи. Ми смо ту тајну сазнали и упознали кроз Божанско Откровење Новог завета. Догмат о Оцу, Сину и Духу Светом значи да је Бог у триипостаси, у вишем степену личан.

Али није само Бог личност. Личности су и анђели, личност је и сатана са његовим легионима демона и, на крају, личност је и човек. Ако пажљиво читате Библију, без претходне убеђености о такозваним „природним законима“ и „ситним, случајним узроцима“ наћи ћете сва три узрочна фактора и сва три ће бити личности. То су: Бог — сатана и човек. Они, само се по себи разуме, нису једнаки по својим личним атрибутима. Међу њима нема ривалства. Сатана је изгубио све особине анђела светлог и постао је највећи непријатељ Бога и човека, међутим, он је сачувао карактер личног бића, иако чини само зло. Човек је, од онда од како је пао у грех, преступивши вољу Божју, помрачио своју славу изменио образ Божји који је у њему био присутан, али и поред свега тога он је остао личност — свесна, разумна дејствујућа. Та личност се колеба између Бога и сатане са слободним избором за своје спасење при помоћи првога и уништења — посредством другога.

Наш Бог постоји — то је ударац за атеисте.

Наш Бог је активан (дејствује) — то је ударац за деисте.

Да, Бог је сама активност. Он не само да с времена на време узима учешћа у животу народа или појединих људи, него стално и непрекидно дејствује — чува и оживотворава своју творевину. Будући да није далеко од сваког од нас (Дел. ап. 17, 17) и „познавајући чак и мисли људске“ (Пс. 93, 11; Мк. 9, 8; Јн. 11, 25). — Он узима активно учешће у делима људским: даје или задржава добар род, одобрава или угрожава, шаље мир верујућим и позива на рат против поклоника сатани.

Он управља свим елементарним стихијама, огњем и водом, градом и буром — у корист угњетавајућих праведника или на казну и штету безбожника. Он назива скакавце, гусенице и црве — „својом армијом“ и заповеда им да униште и прождеру храну грешницима. Он може погубити душу и тело у телу. Он зна број власи на нашим главама, и без његове воље и заповести „ни један врабац не може пасти са гране“ (Јоил 11, 25; Мт. 10, 28-30). Све то има потврду у многим сведочанствима Библије. Али то још није све. Нема странице у Св. писму која не помиње личнога Бога, Његову вољу и његову акцију. Сва Библија потврђује да је Бог не само први узрочник света, већ да се он јавља и као сведржитељ света, као што ми то исповедамо у нашем Символу вере.

Други узрочни фактор, противник Божји — јесте сатана са његовим многим отпалим духовима. Он је лични кривац и узрочник свакога зла. Откако је као Даница пао са високе славе „помазаног

херувима" у дубоку таму пакла — он непрекидно сеје зло и грех у сваки Божји створ, особито међу људе. Завидећи и Богу и човеку, он не воли ни једног ни другог. Христос га је назвао „човекоубицом од почетка", „лажовом и оцем лажи" (Јез. 28; Ис. 14; Јн. 8, 44).

Он — моћни чинилац зла и таме ипак је потчињен, против своје воље, свемогућем Богу. Само по божанском допуштењу он може узнемиравати људе и доносити им болести, неприлике, смрт и уништење. Што више један човек или народ греше против Бога, то вишу власт над њим узима сатана. Уочи доласка Господа нашег Исуса Христа, „Сав је свет лежао у злу" због тога што се осатањено човечанство налазило у страшним недринама ђавола. Зато је сатана имао храбрости да каже Христу да су „сва царства света и славе њихове његова својина" (1.Јн. слава 5, 19; Мт. 4,8) Лопов и лажов!

Трећи узрочни фактор, у сведочанству Библије јесте човек. Шта је човек — то ви богослови знате боље од других. И поред све своје маленкости, човек је у очима Божјим велика вредност за коју је Он био спреман да умре, за коју се сатана грчевито бори.

Колебајући се између Бога и сатане човек, кога Бог подржава а сатана обмањује и одмаже, лута тамо ако и, осећа приврежност к материјалном свету, животу и срећи у кратком магновењу свога постојања овде на земљи. Иако је човек минијатуран у овом неизмерном козмосу, он је толико моћан да може својим делима космос мењати и преображавати. Чак је и кинески мудрац Конфучије рекао: „Облаци проливају или не проливају кишу — зависно од дела човечијих." Још убедљивије и правилније може се то рећи са гледишта хришћанства које учи о умном Богу који даје кишу. Захваљујући вери и добрим делима, нарочито кроз послушање према Богу, човек опет стиче право и моћ да влада над природом, као што му је то Бог при стварању определио. (Постојање 1, 28). Али својим отпадништвом и непослушношћу човек је сам себе удаљио с тога престола и потпао под власт физичке природе. Некадашњи господар — постаје њеним робом. Осим тога, онај који је некад заповедао неразумној природи постаје јој сада послушан и води борбу за свој опстанак „води борбу за свој опстанак" као што и ми то данас водимо. Осим тога уместо да неизмернога Бога за свог господара, човек добије два господара над собом — сатану и природу, који га узајамно растрзају. Вером и добрим делима би човек могао премештати горе, укроћавати дивље звери, побеђивати непријатеље, избегавати страдања, исцељивати болесне, васкрсавати мртве. Али, својим гресима и пороцима, нарочито одступањем од Бога свога јединога и моћнога пријатеља, човек је постао изазивач рушења градова и цивилизација, земљотреса, потопа, зараза. и других безбројних страдања — радујући сатану и жалостећи Бога.

Следујући Бога — човек постаје благ, а следујући сатани — и сам постаје ђаво. Или с Богом или с божјим противником — човек је од почетка у свету једна актуелна средина, један од три најглавнија узрока свих догађаја и свих промена на светској позорници. Јер све што се догађа, догађа се или по Божјем допуштењу, или по злој вољи сатане, ил по вољи човека, који има слободан избор између добра и зла, између правде и неправде.

Кад говоримо о три узрочна фактора: Богу, сатани и човеку ми не мислимо једино о те три личности већ и о страшним силама које стоје иза њих. Са Богом су безбројне војске анђела. Не само сваки народ већ и сваки човек има свога сопственог анђела чувара. Сатана има огромну војску злих духова, којих има толико много да цео легион њих, мучи једног јединог човека — Гадаринског бесомученика. Са човеком се од победе Христа над адом и његовим васкрсењем налазе хиљаде хиљада људских душа, посредством заступништва и љубави оне помажу човеку. Огроман број верујућих у Христа још увек се бори са сатанским силама — ради Христа и ради нашег спасења. Јер наша главна борба у овом свету није против природних физичких несрећа (тако мала борба више приличи животињама него људима), већ како каже апостол Павле, „против господарства, против власти, против земаљских вођа таме овога света" (Еф. 6, 12), тј. ђаволских сила зла. А ми хришћани смо били и бићемо победници тих сатанских сила кроз Исуса Христа, нашег Спаситеља. Зашто кроз Христа? Зато што је љубав победоноснија од свих других сила видљивих и невидљивих. Христос је сишао на земљу у само адско гнездо ђаволско (клеветов) да га уништи а људе ослободи и спасе

својом силном влашћу и чулима. Зато је Он једини и могао рећи на крају своје победоносне мисије: „Даде ми се свака власт на небу и на земљи” (Мт. 28, 18). Кад каже „свака власт” Он мисли буквално и сва власт, у првом реду власт над сатаном и његовим силама, затим власт над грешницима, грехом и смрћу. Зато се и јавио Син Божји, „да разруши дела ђавоља” (I Јн. 3,8). Зато се ми верујући радујемо што је наш Господ Исус Христос непобедиви Господ! Ми потврђујемо ту веру на светој литургији, стављајући печат на свети хлеб за свету евхаристију речима: ИС—ХР НИ—КА.

Можете читати и прелиставати Свето Јеванђеље колико хоћете пута, нећете наћи у речима Христовим противречности и неслагања са природним и физичким узроцима онога што је постојало или овога што сад постоји. Откровење и учење Христово је јасно као сунце; у овом свету долазе до изражаја само три узрочна фактора: Бог, човек и сатана.

Главна мисија и послушање Исуса Христа изражена је у испуњењу воље Оца; Његов главни аргумент против фарисеја било је Његово изгоњење демона из болесника и опраштање греха.

Христос је показао и пуно господарство и над природом и природним законима. Он је стално доказивао својим ученицима и убеђивао их да они нису од овога света, говорећи: „Ја изабрах вас од света” (Јн. 15, 19). То значи, будући „не од овога света” хришћани разумљиво не могу примити имперсоналистичко учење људи „овога света” о слепом и случајном закону узрочности у свету ствари и догађаја.

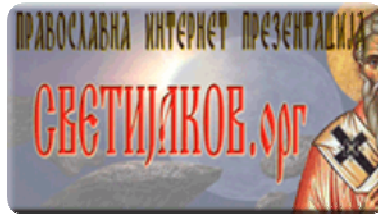
И у нашим богослужбеним књигама: молитвенику, служебнику, требнику, октоиху, триоду и другим ми налазимо те узрочне факторе као и у Јеванђељу. Исто тако и у житијама светих. Такво је убеђење и схватање православних народних маса. Зато, онај ко говори о безличном узроку ствари, догађаја и промена у свету — тај ограничава власт Божју, следи мрачне силе и не уме да цени улогу и значај човека. Наше свете књиге Старог и Новог Завета не познају и не помињу никакве безличне и следе случајне узроке било чега у свету. Напротив, оне нас уче савршено јасно да су узроци свих ствари, догађаја и промена — виша лична бића и разумне силе. И ми се држимо тога учења наше Свете књиге. Зато не дајмо никакав уступак секуларистичким и научним теоријама и имперсоналистичком, непознавајућем и неразумном или случајном закону узрочности у свету. Кад кажем ми, ја мислим не само на велике Оце цркве, докторе богословља, учене наставнике, наставнике богословља него и на масе нашег православног народа у целом свету. Наш православни свет неће рећи: вук је узрок смрти нечије овце, или — камен који се одронио сатро је дете, или — олуја је била узрок рушења куће, или лепо време је донело добру летину. Народ посматра кроз завесу физичког света духовне области и тамо налази основне узроке тих појава, говорећи: „Бог је казнио некога” или „Бог је дао добру летину”, или „Благодарећи Богу ја сам успео”... и тако даље. У свету физичких појава он увек види персоналне узроке. Без обзира што је то савршено сагласно учењу Библије неки неправославни људи називају нас мистицима, а нашу веру мистицизмом или сујеверјем. Међутим, наш мистицизам није ништа друго него најдубљи продор у духовни свет реалности и разумније силе, које лично учествују у свим догађајима и условљавају их, користећи природне појаве и елементе као своје оружје, своје инструменте, своје канале, симболе и знакове.

Све што је речено доводи нас следећем закључку: прво, Хришћанство није толико религија принципа, правила и прописа на основу најстаријих догађаја, колико — пре свега — нежно — вољених личних односа к личности Господа нашег Исуса Христа, и кроз Њега и у Њему к другим члановима Цркве, живим и умрлим. Друго, наше персонално православно учење о узрочности у природи и светској историји, без сваке сумње је библијско учење. Њега су у потпуности примили и развили наши Оци Цркве и као свето је сачувано и чува се у православно народном сазнању.

Корист коју имамо од оваквог персоналног учења — велика је и разнолика. На основу тог учења имамо молитве које имају моћ да продру разумом иза видљивих догађаја у сферу невидљивих сила, које проузрокују и руководе целу драму васељене. То учење више него ма шта друго изоштрава нашу моћ мишљеша, наш лични интелект.

Помоћу њега ми смо стално свесни присуства нашег Пријатеља, Христа Спаситеља, којем се молимо — с једне стране, и нашег непријатеља сатане — коме смо дужни да се супротстављамо — с друге стране. Оно безгранично помаже развијању и образовању нашег личног, индивидуалног карактера. Оно нас храбри духом оптимистичког херојства у страдањима, самоосвећењу, у трпљењу мука ради Христа, које је посведочено историјом наше цркве.

Све те и још многе друге позитивне утицаје немају и не осећају следбеници имперсоналистичког каузалитета: Они су лишени моћи и начина да познају истину.

храм светог апостола Јакова, брата Господњег; Дубока код Јагодине; тел/факс 035/267-160; интернет адреса SVETIJAKOV.org